

Cavalerul Trac descoperit la Capidava (Dobrogea)

- exponatul lunii octombrie 2015

de George V Grigore

Exponatul lunii octombrie 2015 la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța este basorelieful dedicat Cavalerului Trac (Danubian, Zamolxian), descoperit în Dobrogea, în timpul cercetărilor arheologice efectuate în cadrul programului de restaurare a cetății Capidava și fixat cronologic în perioada secolelor II – III d. Hr. Descoperirea a fost făcută de către Dr. Zaharia Covacef, cercetător științific I, arheolog expert la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Cetatea Capidava se ridică pe malul drept al Dunării, la jumătatea distanței dintre Hârșova și Cernavodă, șoseaua care leagă localitățile trecând chiar pe lângă zidurile cetății. Fortificația are formă unui patrulater cu laturile lungi de la NV spre SE - 105m x 127m, cu ziduri groase de peste 2 m și înalte de 5-6 m, cu 7 turnuri de peste 10 m, din care 3 turnuri dreptunghiulare, 2 turnuri în sfert de cerc și 2 turnuri intermediare în formă de potcoavă (U), o poartă lată de 2,50 m situată pe latura de SE care făcea legătura cu restul teritoriului și o ieșire strategică pe

latura de SV a turnului dinspre Dunăre, unde era amenajat portul. Cetatea ocupa un loc important în sistemul defensiv roman, făcând parte din seria de caste și fortificații ridicate în timpul împăratului Traian, la începutul secolului al II-lea, în cadrul măsurilor de organizare a limes-ului dunărean. Locul era deosebit de potrivit caracterului construcției, oferind o vastă arie de supraveghere: un masiv stâncos care se înalță între piciorul pantei ce coboară dinspre NE și Dunăre. Masivul prezintă un avantaj din punct de vedere strategic și anume un șanț natural care pornea din Dunăre, îl ocolea pe partea de NE, până aproape de colțul de est al cetății. De altfel, forma masivului a impus forma și orientarea castrului. Importanța strategică a locului a determinat instalarea unei stațiuni militare, precum și amplasarea și dezvoltarea unui centru civil în epoca romană. Castrul, situat lângă un vad de trecere, a fost construit de detașamente din Legiunea V Macedonica și Legiunea XI Claudia. Toponimul getic de Capidava - însemnând „Cetatea de la cotitură” - confirmă o locuire preromană, poziția geografică deosebită explicând însemnătatea așezării băștinașe, loc care permitea comunicația între dacii din Dobrogea și cei din Câmpia Munteană. Tabula Peutingeriană ne oferă date exacte privind distanțele dintre Axiopolis, Capidava și Carsium. Aceste distanțe

coincid cu distanțele dintre localitățile actuale Hinog - Capidava și Capidava – Hârșova. În verificarea tabulei vine descoperirea unui stâlp miliar în localitatea Seimenii Mici care dă distanța de 18000 de pași de la Axiopolis la Capidava, adică 27 de km. Revenind la descoperirea făcută în incinta acestei cetăți, trebuie să menționăm importanța ei. Cavalerul Trac (Danubian, Zamolxian) este prezentat de istorici ca o divinitate sincretică a panteonului traco-greco-roman întruchipând un personaj călare, adesea aflat în împrejurări cinegetice. Grecii îl numeau „Theos Heros”, iar romanii „Deus Sanctus Heron”. Cavalerul Trac a fost preluat de iconografia creștină pentru a-l reprezenta pe Sfântul Gheorghe (Sângeorz; Sâmedru), supranumit și Purtătorul de Biruință. Steagurile de luptă ale marelui voievod Ștefan cel Mare erau împodobite cu această imagine iconografică a marelui sfânt creștin. Iconografia acestui Erou Cavaler este, cu unele mici excepții, aceeași pe toate monumentele sculptate: Cavalerul aflat călare, în mers spre dreapta, cu mantia ce îi flutură pe spate prinsă cu o fibulă pe umărul stâng, ține dârlogii calului cu mâna stângă. Câteodată, în scena sacră în care apare Cavalerul Trac, acesta este însoțit de alți zei (Cybele, Dionysos, Hermes). În fața sa se află copacul sacru (Pomul Vieții), dintre crengile căruia se vede șarpele (semn al tainei acestei Lumi) și un altar cu focul aprins (de veghe întotdeauna). Este însoțit de obicei de un câine. Sculptural, caracterul divers al

Cavalerului Trac este sugerat fie de reprezentarea acestuia în mers liniștit, ținând în mâna dreaptă o pateră sau un rhyton (obiecte de ritual), ori făcând gestul de „benedictio latina” (binecuvântare); fie galopând, ridică cu mâna dreaptă o lance cu care va străpunge vânatul, de obicei, un mistreț (semn al furiei sălbatice cu care va lovi cataclismul). Datorită sincretismului religios, Cavalerul Trac este investit cu un caracter complex: divinitate a naturii, a vieții, a vânătorii, htoniană. Cavalerul Trac (Danubian, Zamolxian) apare istoricilor ca divinitatea cea mai bine documentată în panteonul Dobrogei romane. Sunt peste 90 de reprezentări sculpturale, la care se pot adăuga și atestările epigrafice, cumulând tot atâtea dovezi de necontestat ale popularității cultului Cavalerului Trac. La toate acestea putem socoti și reprezentările ce ne parvin din sudul Dunării, de la geții sudici (a.s.v. basorelieful uriaș de la Madara-Bulgaria). În teritoriul dobrogean, piesa descoperită recent la Capidava prezintă bune analogii cu cele descoperite la: Arsa, Callatis, Ciobănița, Gura Călniei, Ostrov, Topraisar și Tomis. Pe teritoriul României, au fost descoperite peste 200 de piese arheologice care aparțin cultului Cavalerului Trac, zeu venerat de populațiile care trăiau în regiunea balcano-carpato-dunăreană în secolele 2-3 d. Hr.. Iată că, după mai mult de două mii de ani, Sângeorzul din calendarul popular păstrează încă amintirea unui zeu precreștin al vegetației, protector al cailor, vitelor cu lapte și holdelor

semădate, identificat pe criterii etnologice cu Cavalerul Trac, conform dr. Ion Ghinoiu. Sfântul creștin Marele Mucenic Gheorghe – numit de țărani Sângeorz, Sfântul Gheorghe sau Sâmedru împarte anul în două anotimpuri pastorale: vara între Sângeorz și Sâmedru; iarna între Sâmedru și Sângeorz. Cei doi sfinți poartă la brâu cheile anului, cu care Sângeorz închide iarna și deschide vara la 23 aprilie, iar Sâmedru închide vara și deschide iarna la 26 octombrie. Prin această descoperire avem încă o dovadă a importanței acestui Cavaler Get (Trac, Danubian, Zamolxian), adept al vechilor percepte și devotat misiunii sale militare și spirituale.

Basorelieful cu reprezentarea Cavalerului Trac in situ, în momentul descoperirii – Cetatea Capidava (Dobrogea)

Basorelieful cu reprezentarea Cavalerului Trac descoperit în Cetatea Capidava - exponatul lunii octombrie 2015 la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța.

EXPONATUL LUNII / EXHIBIT OF THE MONTH

Artefactul a fost descoperit anul acesta, în timpul cercetărilor arheologice efectuate în cadrul proiectului de restaurare a cetății Capidava. Este realizat dintr-un calcar de bună calitate, stare de conservare fiind relativ bună. Basorelieful se compune din două fragmente de piatră și reprezintă o spolia. Dimensiuni: lungime = 55 cm, lățime = 48.5 cm, înălțime = 13 cm, dimensiunile registrelor = 41x33 cm.

Relieful a fost descoperit într-un zid legat cu mortar, piesa marcând colțul din exterior (orientat N-S) al camerei 1 de pe curtea A. Personajul aflat pe cal este reprezentat cu fața către privitor și are manșa fluturândă, element ce sugerează alergarea; în mîna dreaptă un obiect sferic. În fața calului sunt figurate un altar și un copac. Calul este orientat spre dreapta, cablat. Toate elementele de detaliu, atât ale personajului cât și ale calului se observă foarte bine. Basorelieful a fost protejat pentru că a fost umplut cu mortar roman, fapt ce a împiedicat eroziunea. Deasupra registrelor sculptate se observă foarte clar pronunțat un fronton.

The artefact was discovered this year, during the archaeological excavations conducted within the restoration project of Capidava Fortress. It is made of good quality limestone and it is in a relatively good state of preservation. The bas-relief consists of two stone fragments and is a spolia. Dimensions: length = 55 cm, width = 48.5 cm, height = 13 cm, register dimensions = 41x33 cm.

The relief was discovered in a wall built with mortar, the piece marking the outer corner (oriented N-S) of room 1 from enclosure A. The character, riding a horse, is represented facing the viewer with his cloak waving behind, an element which suggests running; he holds a spherical object in his right hand. An altar and a tree are shown in front of the horse. The horse, facing right, is represented reared up. All the details, both for the character and the horse are very clearly discernible. The bas-relief was protected because it was filled with Roman mortar, which prevented erosion. Above the carved register, the pediment is very conspicuous.

Imagini din timpul lucrărilor.
Images taken during the archaeological excavation.

Cavalerul Trac este divinitatea cel mai bine documentată în pantheonul Dobrogei romane. Peste 90 de reprezentări sculpturale, la care se adaugă atestările epigrafice, sunt dovezi de necontestat ale popularității cultului Cavalerului Trac.

În teritoriul dobrogean, piesa descoperită recent la Capidava prezintă bune analogii cu cele descoperite la: Arsa, Căllăți, Ciobănița, Gura Căminii, Ostrov, Topraisar și Tomis.

Pe monumentele închinat Cavalerului Trac se poartă o inscripție (greacă, latină sau bilingvă) epitelile cu care i se adresează sunt Heros Mani Mazos, Heros Mani Sazos, Sancto Heroni, Ero e Domno, Heroni Invicto, Heroni Domino, Deo Sancto, Deo sancto aeterno, Deo Hero.

The Thracian Knight is the best documented deity in the roman Dobrogea pantheon. Over 90 sculptural representations, in addition to epigraphic credentials, are indisputable evidence of Thracian Knight's cult popularity.

On the territory of Dobrogea, the piece recently discovered at Capidava shows good analogies with those found at Arsa, Căllăți, Ciobănița, Gura Căminii, Ostrov, Topraisar and Tomis.

On the monuments dedicated to the Thracian Knight which bear an inscription (in Greek, in Latin or bilingual) the epithets with which he is addressed are: Heros Mani Mazos, Heros Mani Sazos, Sancto Heroni, Ero e Domno, Heroni Invicto, Heroni Domino, Deo Sancto, Deo sancto aeterno, Deo Hero.

Muzeul de Istorie Națională și Arheologie
CONSTANȚA

octombrie
2015

MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA

*În perioada 1-31 octombrie,
Muzeul de Istorie Națională
și Arheologie Constanța
vă invită să vizitați exponatul:*

**BASORELIEF DEDICAT
CAVALERULUI TRAC**
descoperit la Capidava
(Sec. II - III p. Chr.)

EXPONATUL LUNII
MUSEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE
CONSTANȚA

octombrie
2015

MINAC, Piața Ovidiu nr. 12
www.minac.ro
www.facebook.com/minaconstanta

Cetatea Capidava

